

בקש שלום ורדפהו

(על הסכם קדם נישואין ושלום)

מאמרים רבים נכתבו על הסכם קדם נישואין¹. אתמקד בהסכם לכבוד הדדי (להלן: ההסכם), שהוא המוכר והמדובר ביותר בארץ². התייחסו ליתרונותיו של ההסכם³, חסרונותיו⁴, מה ראוי להוסיף עליו⁵, ואיזה נזק הוא גורם, הן בגלל הפגיעה בסמכות בית הדין⁶ והן בגלל החשש שהוא יעלה את שיעור הגירושין⁷.

מחשבה רבה הושקעה בעריכתו של ההסכם⁸. מטרתו העיקרית היא למנוע עיגון הן של האשה והן של הבעל, ולהתגבר על בעיה מרכזית שהחוק ליחסי ממון בין בני זוג תשל"ג-1973 יצר,

1. עיי במאמרו של הרב ד"ר דוד מישלוב, "הסכמים קדם נישואין", תחומין כא, עמ' 288-323. בין דרכי הפיתרון שהוא סוקר נמצא גם הסכם קדם נישואין (שם, עמ' 296 ואילך). הוא מביא את ההסכמים המוכרים, את הפתרונות שהם באים לתת ודן בשאלה אילו בעיות מתעוררות בפתרונות אלו. הוא גם מציע פתרון משלו, עליו נדון בהמשך.
2. הובא במאמרו של הרב אלישיב קנוהל: "הכתובה והסכמי ממון בנישואין", תחומין כא, מעמ' 331. הסכם זה, שעבר ניסוח סופי, מופץ לציבור הרחב ע"י תנועת 'קולך'.
3. שם, עמ' 333-335. וכן מאמריהם של הרב דוד בן זיון, "הסכמי קדם נישואין, דילמות ערכיות, הלכתיות ומעשיות", 'צהר' כ, עמ' 79-82 ושל טו"ר רחל לבמור, "גירושין, סירוב הגט והסכם למניעתו: עובדות מהשטח", 'צהר' כ, עמ' 83-91, שערכו את ההסכם יחד עם הרב קנוהל. וכן מאמרו של עו"ד הרב דוד בס, "הסכמי קדם נישואין - מטרתם ודרך ניסוחם", שם עמ' 93-103, שהיה מהיועצים לכתיבת ההסכם יחד עם קבוצה מכובדת נוספת, עיי שם, שם, הע' 2.
4. עיי בתגובת ד"ר איתמר ורהפטיג להצעת הרב קנוהל, הנמצאת בנספח למאמרו, עמ' 337-338, ותשובת הרב קנוהל לדברים, שם, עמ' 338-339. וכן במאמרו של הרב שלמה דיכובסקי, "הסכמי ממון קדם-נישואין", תחומין כא, עמ' 279-287. בתחילת המאמר, בפרקים א-ב, מתייחס הרב לבעיות ההלכתיות שההסכם מעלה. בפרק ג, הרב מציע חמש דרכים משלו לפתרון בעיית העגונות. הדרך הרביעית, מתייחסת לפירוק שיתוף, ועליה, בפרק ד, משיג הרב אברהם צבי שינפלד. בפרק ה, נמצאת תגובת הרב דיכובסקי להשגות. בתחומין כב עמ' 148-156 מובאות השגותיו של הרב אברהם צבי שינפלד בהרחבה, במאמרו, "הסכם ממון קדם נישואין". תגובת הרב דיכובסקי על ההשגות נמצאות בהערות. בגיליון כא של 'צהר', עמ' 155-160 תוקף הרב אוריאל לביא את ההסכם, במאמרו "עוד על ההסכם לכבוד הדדי", ומסקנתו היא: "יש לנוו את ההסכם לכבוד הדדי ולא לעשות בו שימוש. מוטב שלא להמתין עד שיתבררו עשרות או מאות מקרים של נזקים חמורים שנגרמו בעטיו של הסכם זה". עיי גם בביקורת של איתי אליצור על ההסכם, במאמרו: "שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה (תגובה למאמרים בעניין הסכמי קדם נישואין)", 'צהר' כא, עמ' 163-169.
5. עיי במאמרו של הרב אוריאל לביא, "שלושה תיקונים להסכם לכבוד הדדי", 'צהר' כ, עמ' 104-105.
6. עיי במאמרו של הרב אליעזר מלמד, "כבוד הדדי, והיכן כבוד שמים?", 'צהר' כ, עמ' 121-124; תגובת עו"ד הרב דוד בס לדברים, במאמרו "תגובה לדבריו של הרב מלמד", שם, עמ' 125-127 ותשובת הרב מלמד לדבריו, בסוף המאמר הנ"ל, עמ' 127.
7. עיי בדברי הרב אליעזר מלמד בפרק ח של מאמרו, ובהפניה בהע' 6 לעיל.
8. עיי באזכורים לעיל, הע' 3.

בקובעו שאיזון המשאבים - דהיינו: חלוקת הרכוש המשותף - יהיה רק לאחר הגירושיין⁹. הדברים הללו צופים פני עתיד ומכינים את הזוג למקרה של פירוק הנישואין.

א. שיקום וגיטור

ברצוני לדון בפרק בהסכם¹⁰, המדבר על החיוב לנסות לשקם את הנישואין בסיוע של משקם מוסמך כשבן הזוג דורש זאת. ידועה אמרתו של הרב אבנר קוואס, מטפל זוגי ידוע, הקובעת: "אין זוג לא מוצלח, יש זוג לא מודרך". ואכן, ישנם יועצים העושים לעצמם פרסומת בכלי התקשורת ומבטיחים לבני הזוג להציל את הנישואין לאחר פגישת ייעוץ אחת¹¹. כמובן, גם אם נקבל את הדברים בעירבון מוגבל, הניסיון מוכיח, שיעוץ אכן מציל נישואין¹², וככל שהוא מתחיל מוקדם יותר, יש סיכוי גדול יותר להצלחתו, כפי שקובע רב הונא במסכת סנהדרין (ז, א): "האי תיגרא דמיא לצינורא דבידקא דמיא, כיון דרווח רווח". וכתב רש"י ד"ה לצינורא דבידקא: "כשהנהר גדל, פעמים שהוא יוצא לשדות שעל אגפיו, כעין ניגרים וצינורות קטנים, ואם אינו סותמו מיד, הולך ומרחיב ושוב אינו יכול לסותמו. והיינו דקאמר קרא: 'פוטר מים ראשית מדון', כלומר, ראשית מדון ומריבה דומה לפוטר מים. פוטר - פותח, כמו פטר רחם"¹³.

ב. התיקונים המוצעים בהסכם לכבוד הדדי

בהתבסס על הראייה המוצגת בפתח הדברים, אני מציע לשנות את הנוסח הקיים בהסכם. בפרק ב שכותרתו "ההודעה", במקום הסעיף האומר: "רצה אחד מבני הזוג לגור בנפרד מבן זוגו, יכול הוא למסור הודעה בכתב ובה הוא מודיע כי הוא מבקש לממש את התחייבות בן הזוג השני, המופיעות בסעיף ה' או ו' שלהלן, לפי העניין (להלן: "ההודעה")", ייכתב: "ראה אחד מבני הזוג

9. ראה סעיף 5א בחוק. אמנם, יש כבר הצעות לשנות את החוק, ובטוחני שלא ירחק היום ואכן הוא ישונה, אך כיום זה המצב, והוא נותן תמריץ לסרב הגירושיין.
10. פרק ג, שכותרתו שיקום הנישואין.
11. אמנם, הם אינם מציינים של כמה שעות!
12. בשלבי הסיום של כתיבת המאמר, פגשתי את עו"ד גיין סירטאש מטורונטו, שבא להשתתף בכנס שהתקיים באוניברסיטת בר אילן, שנושאו היה: "פתרונות לסרבנות גט במשפטי מדינות חוץ וההלכה" (להלן: "הכנס"). בשיחות שהיו בינינו הוא יידעני שחוק הגירושיין הקנדי מחייב את עורך הדין לאשר בחתימתו, בעת הגשת מסמכי הגירושיין לבית המשפט, שהוא דן עם הזוג באפשרות של שיקום הנישואין, ואף הביא לידיעתם רשימה של יועצים שהם יכולים להיעזר בהם, וכן את האפשרות של יישוב הסכסוך ע"י גישור מחוץ לכותלי בית המשפט [סעיף 119(1)-39] בחוק]. לפני הדיון הראשון בבית משפט חייבים בני הזוג לצפות בסרט וידאו של כשעה, שבו מסבירים להם את ההשלכות של הגירושיין על כל הסובבים, וכן את האפשרות להסתייע בגישור לסיום מכובד ומוסכם של הנישואין. ואכן, הניסיון מלמד, שחלק חוזרים לשלום בית, ורוב סכסוכי הנישואין מסתיימים מחוץ לכותלי בית המשפט (עו"ד גיין סירטאש אומר, שמדובר ב-90%, ויש עורכי דין המייצגים צדדים שונים, החותמים מראש על מסמך שלפיו לא יגיעו לערכאות. אכן יש לנו מה ללמוד בארץ!!!). בטוחני שמספר הזוגות שיחזרו לשלום בית יגדל, אם ההליכה לייעוץ תחל בשלב מוקדם יותר של הסכסוך, לפני שפונים לעו"ד או לבית המשפט, ראה הצעתי בהמשך המאמר. וברור, שגם מספר הסכסוכים שישתיימו בגישור יעלה, שהרי ההסכם שנדון עליו בהמשך, יחייבם ללכת בדרך זו.
13. וע"י במה שכתבתי במאמרי "על הגישור, השלום ובית הדין הרבני", תחומין כג עמ' 457, על הזמן המתאים ביותר לעשיית הפרשה.

שבקשר הזוגי ביניהם נוצרו סדקים גדולים, ישלח הודעה בכתב למשנהו ובה הוא מודיע כי הוא רוצה **שיפנו למשקם מקצועי**, כדי לנסות לשקם את הקשר ביניהם (להלן: "ההודעה") (להלן: התיקון הראשון)¹⁴.

אשר לזמן הקובע, שממנו מונים את היום שבו יהיה ניתן לאכוף את ההסכם, תישאר הודעה זו כקובעת, וכפי שהיא מכונה בהסכם: "יום ההודעה".

מכאן, שעל פי התיקון הראשון, בן הזוג המרגיש שיש בעיות בנישואין, לא יחכה למשלוח ההודעה למשנהו על רצונו לסיים את קשר הנישואין, עד לרגע שבו הוא מרגיש שהוא חייב לעזוב את הבית, אלא מייד כשהוא רואה שיש בעיות בנישואין, ישלח הודעה על רצונו ללכת לשיקום, כדי לנסות ולהחזיר את שלום הבית. לפי זה, יוזמת ההליכה לשיקום תבוא משולח ההודעה, ולא ממקבל ההודעה, ששמע שכן זוגו עוזב את הבית ורצונו להתגרש.

שינוי משמעותי נוסף שאני מציע בהסכם, הוא **החייב להסתייע במגשר** שינסה לעזור לבני הזוג להגיע להסכם גירושין בדרך המהירה והמכובדת ביותר, אם ניסיון השיקום לא עלה יפה (להלן: התיקון השני)¹⁵.

תיקון זה אמנם מדבר על פירוק הקשר, אך גם בו יש אלמנט של הרגעה, כי הוא מבטיח את שמירת השלום ויחסי הכבוד גם לאחר הפירוק, דבר שיאפשר שמירה על הקשר, באופן שונה אמנם, גם לאחר פירוק קשר הנישואין.

ג. היתרונות והחשיבות של התיקונים המוצעים

לתיקונים אלו מספר יתרונות:

1. כל זוג שחתם על ההסכם לכבוד הדדי, יהיה חייב גם לעשות ניסיון לשיקום הנישואין וגם לנסות לסיים בצורה מכובדת בעזרת גישור, אם השיקום לא צלח. בכך יהיה זה המסלול היחיד הקיים היום, המחייב זוגות לעבור שני הליכים אלו¹⁶. אני רואה בכך חשיבות עצומה, וכשילדים קטנים מעורבים, לא פעם מדובר בדיני נפשות ממש.
2. יהיה בכך עניין חינוכי חשוב, שילמד את בני הזוג שהמהלך הראשון שצריך להיות כאשר מתעוררות בעיות בנישואין הוא: לנסות לשקם!!!
3. הניסיון מלמד, שחלק גדול מהזוגות מתנגדים לחתום על ההסכם, כי פסיכולוגית, ברגעים המיוחדים שלפני החתונה, קשה להם לחשוב ולדבר על פירוק, על חיים לחוד ועל התביעות שבאות לאחר מכן. התיקון הפותח בהתחייבות לשקם את קשר הנישואין אם זה ייפגע, אינו מדבר על פירוק הקשר, אלא להפך, מה הפעולות שיעשו בעתיד, כדי לייצבו ולשומרו, דבר שיגדיל את הנכונות לחתום על ההסכם.
4. יוזם הפירוד יהא שלם יותר עם הפירוד, כיוון שהוא יודע שניסה תחילה לשקם את הנישואין.
5. גם מבחינת הילדים יש חשיבות למהלך זה, כיוון שהם יראו וידעו, שההורים עשו מאמצים לשקם את הנישואין ורק כשמאמצים אלו לא נשאו פרי, החליטו על הפירוד, אך עשו זאת בצורה מכובדת, כפי שדורש התיקון השני.

14. בעקבות השינוי הזה, תשונה גם הפתיחה של סעיף ג1 בהסכם, ראה הנוסח בנספח א, להלן.

15. נוסח השינויים המוצעים מופיעים בהדגשה בהסכם לכבוד הדדי, שצורף בנספח א למאמר זה.

16. אך ראה להלן, נספח ב, שבו הובאו השינויים שהוצעו, בהסכם קדם נישואין עצמאי.

6. ניסיון השיקום, על פי התיקון הראשון, יחל בשלב מוקדם יותר של הסכסוך, ולכן סיכויי הצלחתו יהיו גדולים יותר.
7. לא יהיה מקום לטענה שהועלתה כנגד ההסכם, שלפיה מי שגורם לפירוק הנישואין אינו משלם על כך, שהרי מי שהחל בנקיטת הצעדים, דורש שיעשה ניסיון לשלום בית.
8. כמובן שלא יהיה גם מקום לטענה, שחתימה על ההסכם יוצרת דרך קלה ופשוטה לפירוק הנישואין, ותגרום לעלייה במספר מקרי הגירושין¹⁷. לעני"ד, הדבר יביא לתוצאה ההפוכה - אחוז לא מבוטל של נישואין יינצלו כתוצאה מחתימה על ההסכם¹⁸.
9. גם אם בני הזוג יחליטו שעליהם להיפרד, אך יעשו זאת לאחר הליך גישור, שבעזרתו יגיעו להסכם, משמעות הדבר תהיה יישוב כל הסוגיות שבמחלוקת, כולל הממוניות. בכך יימצא פתרון לדרישה, שיש פוסקים הרואים אותה כמרכזית - שכל הסוגיות שבמחלוקת ייושבו קודם הגירושין¹⁹.
10. משמעות החתימה על ההסכם: גישור חובה, מהלך שפעמים רבות ניסו להחילו והוא לא צלח, בעיקר מסיבות תקציביות.
11. לאחר החתימה על ההסכם, ברוב המקרים לא נגיע כלל לצורך באכיפת הסנקציה הכספית של הגדלת המזונות, שיש שחששו בגללה לגט מעושה, כי הניסיון מלמד שהחלק החוזר לשלום בית, הנעזר בגישור או העובר את הליך הגירושין ללא בעיות, גדול יותר מהחלק שפונה לערכאות²⁰.
12. כיוון שהגירושין יבואו לאחר קביעת המשקם שאין מקום לשלום בית, ברור שהקביעה הזאת עצמה תוכיח שיש עילה לגירושין²¹.
13. אני מקווה, שהתרומה החשובה של ההסכם להחזרת שלום הבית ולסיום הקשר, כשהדבר הכרחי, בדרכי שלום, יקטין את מספר הרבנים המתנגדים להסכם בגלל הבעיה של 'גט מעושה שלא כדין'²², או משום שלטענתם אין נכון להמליץ לכלל הנישאים לחתום על ההסכם טרם חתונתם, בעוד שבפועל רק אחוז מזערי יזדקק לו²³, שהרי אפשרות החזרת שלום בית, אפילו לאחוז מזערי, מצדיקה לדעתנו את החתימה על ההסכם.
14. כמו כן, אני מקווה שבמקרים שבכל זאת יגיעו לבית הדין, יהיה לדיינים קל יותר לפסוק על חיוב לגירושין, או גם כפיית גירושין, שהרי כשל הניסיון לשלום בית, או יישוב הסכסוך
17. בפועל התברר שבארה"ב, שבה חלק גדול חותמים על הסכמי קדם נישואין, גם ללא התיקונים המוצעים, הדבר לא גרם לעלייה במספר הגירושין. ראה מאמרה של טו"ר רחל לבמור, וכן דברי הרב דוד בן זיון, בפרק ד (ההפניה לעיל, הע' 3). נראה, שלאחר התיקונים המוצעים בהסכם, מספר המתגרשים אף ירד.
18. ראה לעיל הע' 12-14.
19. עיי במאמרו של הרב מנשה קליין; עו"ד הרב שמעון יעקובי, "מתן גט והסכמי ממון? מה קודם?" תחומין כב, עמ' 157.
20. ראה לעיל הע' 12, וכן האזכור בהע' 5 לעיל, בעמ' 114.
21. עיי בדברי ההסבר של הרב אברהם עקיבא רודנר, לדעות ב"ש, ב"ה ור"ע, במשנה גיטין פ"ט מ"י, הדנה בעילות של הבעל לגירושין, במבוא של ספרו 'משפטי אישות', עמ' 11-14.
22. ראה דברי הרב אברהם צבי שינפלד בדבר הסיכום של מאמרו, וכן המצוטט ממאמרו של הרב אוריאל לביא בהע' 4 לעיל.
23. עיי בדברי הרב אוריאל לביא בעמ' 114 של מאמרו. האזכור בהע' 5 לעיל.

בדרכי שלום.²⁴

בחלק הראשון של המאמר דנתי בשינויים המוצעים להסכם שהוא המדובר ביותר: ההסכם לכבוד הדדי, אך כמובן שישנה חשיבות להכניסם לכלל ההסכם אחר הקיים כיום או יוצע בעתיד.²⁵

ד. הצעה להסכם קדם נישואין

בחלק שלפנינו, מובאים הדברים כהצעה לנוסח הסכם קדם נישואין עצמאי, שבני הזוג יחתמו עליו לפני רושם הנישואין או לפני מסדר הקידושין.²⁶ ההסכם כולל מבוא ואת הפרקים המחייבים את בני הזוג לפנות לשיקום הנישואין תחילה, ואם השיקום לא יצליח ללכת לגישור, כדי להגיע להסכם גירושין מוסכם.²⁷

קראתי למאמר "על הסכם קדם נישואין ושלום", כי השינויים שהוצעו, הן בניסוחם כחלק מההסכם לכבוד הדדי, והן כהסכם קדם נישואין עצמאי, מטרתם שמירת שלום הבית או שמירת השלום לאחר פירוק הבית.

24. הרב מאיר לאו, בהרצאתו בכנס (ראה האזכור בהע' 12 לעיל), הסביר שהקושי של הדיין לכפות או לחייב בן זוג להתגרש נובע מהתחושה שבכך הוא מסייע לפירוק בית בישראל, מעשה שמקורותינו דיברו כה רבות בגנותו (ראה למשל המאמרים בסנהדרין כב). אני מקווה שבעקבות השינויים, כשהדיין יראה שנעשו ניסיונות ליישב את הסכסוך בדרכי שלום, אך הם לא צלחו, הוא ישלים עם העובדה שהחייב או הכפייה הם הדרך היחידה שנתרה לפתור את הבעיה.

25. כמו ההסכם המוצע ע"י הארגון "יד לאשה" וכן בהסכמים של הרב דיכובסקי במאמרו (ראה ההפניה בהע' 4 לעיל), וכן בשטר ההתחייבות שמציע הגר"ז גולדברג, המובא בנספח למאמר של הרב אוריאל לביא, "עוד על הסכם לכבוד הדדי", ראה האזכור בהע' 4 לעיל. בעת כתיבת המאמר נפגשתי בישיבה-אוניברסיטה בניו-יורק עם הרב מרדכי ויליג שהיה בין היוזמים והעורכים של הסכם הקדם נישואין של החברה האורתודוקסית בארה"ב, וכן עם הרב יונה ריס, מנהל בית דין דאמריקה, והם אמרו לי שיבדקו היכן אפשר לשלב את הצעתי שתחייב כל זוג ללכת לשיקום, ואם זה לא יצליח לגישור, גם בהסכם שלהם.

26. הדבר תלוי בשאלה אם הסכם כזה ייחשב הסכם ממון, כהגדרתו בחוק יחסי ממון בין בני זוג, שהרי הליך הגישור אמור לתת פיתרון לכל השאלות במחלוקת, כולל הממוניות. אם יראו בו הסכם ממון, תידרש החתימה של רשם הנישואין או נוטריון, כפי שקובע החוק. אך אם הוא ייחשב כחווה רגיל, כיוון שאין בו סעיפים מפורשים העוסקים בענייני ממון, תספיק חתימת בני הזוג, אך חשוב שיהיה אדם שיפקח על כך וגם יסביר להם את חשיבות הדבר. מסדר הנישואין הלוך חלק בכריתת ברית הנישואין, הוא לדעתי האדם המתאים ביותר לכך.

27. הצעה של הסכם קדם נישואין, המחייב את בני הזוג ללכת לגישור הובאה גם במאמרו של הרב מישלוב (ראה האזכור בהע' 1 לעיל), שם הוא משולב בסנקציה כספית. אני סבור שהוא ארוך מדי, והסנקציה הכספית, למרות יתרונה, יכולה להרתיע. הרב קנוהל מציע בהסכם ללכת לבורר, אך עפ"י החוק לפחות, יש הבדל בין הכרעת בורר שהיא מחייבת, ולא פעם אינה משיבה את השלום בין בני הזוג, לבין הכרעת המגשר שאינה מחייבת, אך כאשר היא מצליחה היא מרגיעה ומיישבת את הסכסוך. בהתייחס להצעתי, הסנקציה שיכולה להיות היא, שבית הדין יוכל לסרב לדון בעניינים של הזוגות שלא יקיימו את התחייבותם על פי ההסכם. בקיץ האחרון שהיתי בארה"ב, ושוחחתי על הצעתי עם רבנים שונים, כולל רבנים מהעדות החרדיות (לא אזכיר את שמותיהם מטעמים מובנים), וכולם עודדוני להביא לידיעת הרבים את הצעתי. היעדר הסנקציה הכספית הקשורה לגירושין יסיר מחד את הסיבה המרכזית שבגללה התנגדו להסכמים הקיימים בעדות הללו בחו"ל וגם בארץ. מאידך, אחוז הגירושין, ההולך וגדל בכל העדות, זועק שצריך לעשות מעשה כדי להילחם במגמה זו. אני מתפלל שהצעתי תעזור לשינוי מגמה זו.

כהסכם עצמאי, אין בהצעה פיתרון ישיר לבעיה של סרבנות הגט, שהולידה את הסכמי קדם הנישואין, אך אני בטוח שהוא יקטין את התופעה. שהרי, כל סכסוך המיושב, הן ע"י היועץ הזוגי המשיב את שלום הבית והן ע"י גישור המביא את בני הזוג לגירושין בהסכמה, הוא סכסוך שיכול היה להיכנס לסטטיסטיקה של גירושין מעוכבים²⁸.
האפשרות להציל אפילו בית אחד מצדיקה את ההשקעה הלא-גדולה הכרוכה בהפצת ההסכם²⁹, כמובן, התנאי המקדים הוא שהרבנים בארץ יתנו הסכמתם לכך³⁰.

נספח א'³¹ - שינויים ב'הסכם לכבוד הדדי'

מבוא

טובת כל בני המשפחה והסובבים אתכם מבקשת את יציבות התא המשפחתי. עצם ההתקשרות הזוגית והקמת דור המשך מחייבת לראות את המימד הנצחי שבברית זו, ולשאוף לקיימה ולשמרה ככל האפשר.

אולם יחד עם זאת התורה, כמו החברה בכללותה, מכירה במציאות בה לעתים מגיעים בני הזוג להחלטה לפרק את הזוגיות וממילא, את התא המשפחתי.

קיומה של מציאות זו מחייב אותנו להכין מראש כלים שיאפשרו התמודדות מתאימה, כך שאם זו תתרחש ניתן יהיה להתמודד עימה.

אנו מאמינים, שבגלל חשיבות התא המשפחתי, כפי שהדגשנו בראשית דברנו, בני הזוג צריכים:

1. לעשות מאמץ כנה ואמיתי, בעזרת סיוע מקצועי אם נדרש, לשקם את הקשר.
2. אם הניסיון לשקם את הנישואין לא הצליח, להסתייע במגשר שינסה לעזור לבני הזוג להגיע להסכם גירושין, בדרך המהירה והמכובדת ביותר.

ההסכם מתייחס לכתובה המסורתית ומוסיף עליה בהתאם לצורכי זמננו.

28. במסגרת עיסוקי כמגשר, כשליחות, שמעתי יותר מפעם בעל המכריז: "אם היא לא תהיה אתי, היא לא תהיה עם אף אחד אחר", וכעבור זמן לא ארוך הזוג היה לאחר גירושין מכובדים.

29. אני יודע שיהיו טענות שאין מספיק יועצים מתאימים, ומניין יילקח הכסף לייעוץ? אותן הטענות ייטענו גם לגבי הגישור. אני מאמין שהשקעה בניסיון השיקום, היא אחת ההשקעות החשובות ביותר שזוג יכול להשקיע, והתשלום בעבור הגישור יחסך הרבה הוצאות שכרגיל מתלוות לסכסוך הגירושין. אשר לאנשים המתאימים, כשיהיה ביקוש, כמו בכל תחום יימצאו האנשים המתאימים. אשר לגישור, גם היום עולה כבר ההיצע על הביקוש.

30. אני מתכנן להיפגש עם הרב הראשי, כבוד הרב עמאר ולהציג בפניו את ההסכם. אני מקווה שאצליח לשכנעו בחשיבותו, ואפשר שאז יוחלט שמשדך הדתות יהיה הגוף שיפצו. מכל מקום, עד שדבר זה יתגשם, אולי רבני 'צהר', התורמים כה רבות לקהילה, יסכימו להיות החלוץ בראש המחנה להפצת ההסכם בין הזוגות שאותם הם משיאים.

31. בנספח זה, הובא חלק מהמבוא של ההסכם וחלק ההסכם (עד סעי' ה), שבו הוכנסו שינויים. השינויים הובאו בכתב מודגש כדי להבליטם.

הערת המערכת: משפטים מההסכם שאינם קשורים לשינויים המוצעים, אינם מופיעים כאן.

בני הזוג שיחתמו על הסכם זה, יקבלו על עצמם דווקא כעת, בזמן שהאהבה שוררת ביניהם, ולפני בואם בברית הנישואין, התחייבות הדדית שאם חס ושלום הם יעמדו בפני מצב משברי, וניסיונות השיקום והליך הגישור לא צלחו, לא יעכבו את סיום הנישואין מעבר לזמן סביר ומקובל.

הסכם לכבוד הדדי

הואיל והאיש והאישה (להלן: "בני הזוג") הסכימו ביניהם להינשא בחופה וקידושין כדת משה וישראל, והואיל ובני הזוג הסכימו להשתית את חיי נישואיהם על יסודות של אהבה, אחוה, שלום, שוויון, כבוד, התחשבות, הגינות ואכפתיות הדדיים, והואיל ובני הזוג מתכוונים לנהוג כבוד אחד כלפי משנהו וליישב חלוקי דעות ביניהם תוך קבלת סיוע מקצועי אם יידרש ולפנות לגישור כשניסיון השיקום לא עלה יפה, לסיום מהיר הוגן ובדרכי נועם, של קשר הנישואין,

לפיכך, סוכם בין בני הזוג כדלקמן:

ההודעה

ב. ראה אחד מבני הזוג, שבקשר הזוגי שביניהם, נוצרו סדקים גדולים, ישלח הודעה למשנהו, על רצונו שיפנו למשקם מקצועי, כדי לנסות לשקם את הקשר ביניהם. אין במשלוח הודעה על ידי בן זוג אחד כדי למנוע משלוח הודעה גם על ידי בן הזוג השני. מסירת ההודעה תבוצע במסירה אישית או במשלוח ההודעה בדואר רשום או בתחליף המצאה בהתאם לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984. יום מסירת ההודעה כאמור יקרא להלן: "יום ההודעה". שולח הודעה רשאי לבטלה בכתב ולחזור ולשולחה לפי שיקול דעתו הבלעדי. אין בביטול הודעה כדי לפגוע בתוקפה של הודעה ששלח בן הזוג השני.

שיקום הנישואין ופניה לגישור

ג. 1. בני הזוג יבחרו בהסכמה, את המשקם שיסייע להם לשקם את נישואיהם, (להלן: "המסייע לשיקום הנישואין"). בהעדר הסכמה בין בני הזוג בבחירת המסייע לשיקום הנישואין, ימונה המסייע לשיקום הנישואין ע"י האגודה הישראלית לטיפול במשפחה ובנישואין ולחינוך בחיי משפחה. 2. בני הזוג מתחייבים להופיע בפני המסייע לשיקום הנישואין עד שלוש פעמים. שכרו של המסייע לשיקום הנישואין עבור הפגישות הנ"ל ישולם שווה בשווה ע"י שני בני הזוג. 3. לא יאוחר מ-90 יום מיום ההודעה, ימסור המסייע לשיקום הנישואין, מכתב לכל אחד מבני הזוג בו יציין אם בני הזוג הגיעו להסכמה לשקם את הנישואין, אם לאו. כאשר המסייע לשיקום הנישואין ציין כי לדעתו יש בכוחו של טיפול זוגי לעזור לבני הזוג לשקם את נישואיהם - תוארך התקופה ב-90 ימים נוספים (להלן: "התקופה הנוספת") ויחול על התקופה הנוספת האמור בסעיף ג (2) שלעיל.

4. אם הניסיון לשיקום הנישואין לא צלח, או שבני הזוג החליטו יחדו, שאין מקום להליך השיקום, הם מתחייבים לפנות למגשר לגיבוש הסכם גירושין מוסכם. בהעדר הסכמה בין בני הזוג בבחירת המגשר, ימונה המגשר ע"י המרכז הארצי לגישור שליד משרד המשפטים.
5. בני הזוג מתחייבים, להופיע בפני המגשר לפחות לארבעה מפגשים, ביחד ו/או לחוד. שכרו של המגשר עבור הפגישות, ו/או גיבוש הסכם הגירושין, ישולם שווה בשווה ע"י שני בני הזוג.
6. לא הגיעו בני להסכם גירושין מוסכם, ימסור המגשר לא יאוחר מ-150 יום מיום ההודעה, או 240 יום מיום מתן ההודעה, במקרה ונתנה תקופה נוספת לשיקום הנישואין, מכתב לכל אחד מבני הזוג, בו יציין אם בני הזוג הגיעו להסכם גירושין מוסכם, אם לאו.

התקופה

ד. שלח אחד מבני הזוג הודעה, וחלפו 150 (מאה וחמישים) יום מיום ההודעה (להלן: "התקופה"), ובני הזוג לא הגיעו להסכמה לשקם את הנישואין והמסייע לשיקום הנישואין, אם לא נתנה תקופה נוספת לשיקום הנישואין; או, חלפו 240 (מאתיים וארבעים) יום במקרה שנתנה תקופה נוספת, והליך הגישור נכשל גם הוא, זכאי השולח לנקוט כל פעולה למימוש התחייבויות בן הזוג השני המופיעות בסעיף ה' או ו' שלהלן, לפי העניין (להלן: "ההתחייבויות"). שולח הודעה רשאי, בכתב, להאריך את התקופה, ולקצר את ההארכה. אין בהארכת התקופה על ידי בן זוג אחד כדי להאריך את התקופה הרלוונטית להודעה של בן הזוג השני. מוסכם במפורש על בני הזוג כי:

1. משך מהלך שיקום הנישואין, ו/או, הליך הגישור, האמור בסעיף ג', נכלל בתוך התקופה האמורה, ולא יאריכה אף אם לא התקיימו הפגישות בפני המסייע לשיקום הנישואין והמגשר.
2. על אף האמור בסעיפים ג' (2), וג' (5) שלעיל, שולח ההודעה רשאי לנקוט כל פעולה למימוש ההתחייבויות בתום התקופה והתקופה הנוספת (אם חלה) בכל מקרה, למעט במקרה בו מונה מסייע לשיקום הנישואין, ו/או **במגשר**, ושולח ההודעה עצמו לא הופיע בפניו לפי הזמנת המסייע לשיקום הנישואין, ו/או **המגשר** כאמור לעיל.

נספח ב'³² - הצעה להסכם קדם נישואין

מבוא

אנו מאמינים, שבגלל חשיבות התא המשפחתי, כפי שהדגשנו בראשית דברינו, הנכם צריכים:
 1. לעשות מאמץ כנה ואמיתי, בעזרת סיוע מקצועי אם נדרש, לשקם את הקשר הזוגי, אם ח"ו יתגלו בו סדקים.
 2. אם הניסיון לשקם את הנשואים לא הצליח, תפנו למגשר שינסה לעזור לכם להגיע להסכם גירושין, בדרך המהירה והמכובדת ביותר.

הסכם קדם-נישואין

הואיל: (ושם ראשון של החתן ושל הכלה) (להלן: בני-הזוג) הסכימו ביניהם להינשא כדת משה וישראל.

הואיל: ובני הזוג רוצים להשתית חיי נישואיהם על אהבה, אחווה, שלום, התחשבות, הגינות ואכפתיות הדדיים.

הואיל: ובני הזוג מתכוונים לנהוג כבוד אחד כלפי משנהו וליישב חלוקי דעות ביניהם בהגינות ובדרכי נועם.

לכן הותנה והוסכם בין בני הזוג כדלקמן:

שיקום הנישואין

א. בני הזוג מתחייבים, לפנות למשקם מקצועי, שיהא מוסכם עליהם, אם ח"ו יתגלו סדקים בקשר המשפחתי.

ב. בהעדר הסכמה בין בני הזוג בבחירת המסייע לשיקום הנישואין, ימונה המסייע לשיקום הנישואין ע"י האגודה הישראלית לטיפול במשפחה ובנישואין ולחינוך בחיי משפחה.

ג. בני הזוג מתחייבים להשתתף לפחות בארבעה מפגשים עם המשקם, ביחד, או לחוד, ע"פ קביעת המשקם.

פנייה לגישור

א. בני הזוג מתחייבים לפנות למגשר המוסכם עליהם, אם הניסיון לשיקום הנישואין לא צלח, או שבני הזוג החליטו יחדו, שאין מקום להליך השיקום.

32. במבוא של ההסכם המוצע כאן, השתמשתי בקטעים הנמצאים גם במבוא של ההסכם לכבוד הדדי, שגדולים וחשובים שקדו על ניסוחו. כותרת ההסכם תהיה: "בקש שלום ורדפהו", ובשורה השנייה - 'הסכם קדם נישואין'.

תודתי לד"ר מאיר רפלד, ראש היחידה לקורסי יסוד באוניברסיטת בר-אילן, שהציע את הפסוק שבכותרת, שאכן מבטא את תוכנו של ההסכם.

הערת המערכת: גם כאן לא מובאים משפטים מההסכם שאינם קשורים לשינויים המוצעים.

- ב. בהעדר הסכמה בין בני הזוג בבחירת המגשר, ימונה המגשר ע"י המרכז הארצי לגישור שליד משרד המשפטים.
- ג. בני הזוג מתחייבים להשתתף, בארבעה מפגשים לפחות, עם המגשר, ביחד או, לחוד, הכל ע"פ קביעת המגשר, כדי לנסות להגיע להסכם גירושין מהיר ומכובד. הוצאות השיקום והגישור יתחלקו שווה בשווה בין בני הזוג.
- בני הזוג מתחייבים שלא לפתוח בכל הליך משפטי לפני שניסו לפתור את חילוקי הדעות שביניהם בדרך המוצעת להם בסעיפים 2 ו-3.

